

LEGALIZACIJA ISPRAVA U MEĐUNARODNOM PRAVNOM SAOBRAĆAJU

Da bi jedna javna isprava mogla biti punovažno upotrebljena izvan države u kojoj je izdata, ona mora da prođe određenu proceduru legalizacije kojom se potvrđuje verodostojnost potpisa potpisnika isprave i autentičnost pečata stavljenog na ispravu. U postupku legalizacije, tzv. unutrašnju legalizaciju vrše organi države u kojoj je isprava izdata, a tzv. međunarodnu legalizaciju vrše organi države u kojoj isprava treba da bude upotrebljena. Formalnosti legalizacije, kojima se usporava pravni promet, međunarodnim ugovorima znatno se umanjuju ili sasvim ukidaju.

Pravni izvori. Upotreba javnih isprava, a nekad i privatnih isprava reguliše se u većini bilateralnih ugovora o pravnoj pomoći, i to u ugovorima sa Alžirom (član 6), sa Belgijom (član 10, kao i čl. 4-5 Konvencije o izdavanju izvoda iz matičnih knjiga i oslobođenju od legalizacije), sa Bosnom i Hercegovinom (član 21), sa Bugarskom (čl. 51-52), sa Grčkom (čl. 29-30), sa Irakom (član 4), sa Italijom. (čl. 20-21), sa Kiprom (čl. 19-21), sa Mađarskom (čl. 71-72), sa Makedonijom (član 20), sa Mongolijom (član 16), sa Poljskom (čl. 61-62), sa Rumunijom (čl. 47-48), sa Rusijom (član 15), sa Francuskom (čl. 5-6. Konvencije o izdavanju isprava o ličnom stanju i o oslobođenju od legalizacije), sa Hrvatskom (član 19) i sa Češkom i Slovačkom (član 15).

Od multilateralnih međunarodnih ugovora najvažnija je haška Konvencija o ukidanju legalizacije javnih isprava od 5. oktobra 1961. godine, o kojoj je već bilo reči. Ova konvencija se odnosi: na javne isprave koje su izdali pravosudni i administrativni (upravni) organi, na isprave koje je izdao ili overio javni beležnik, kao i na službene izjave (overa potpisa stranaka, overa tačnosti datuma, navodi o upisima u javne knjige i dr.) koje su stavljene na privatne isprave. Konvencija se ne primenjuje na isprave koje izdaju diplomatski ili konzularni agenti i na administrativne isprave koje se neposredno odnose na neki trgovinski ili carinski posao. Pitanje legalizacije tretiraju i druge multilateralne konvencije, ali samo u svrhu primene tih konvencija: Konvencija o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice dece (član 23), Evropska konvencija o međunarodnim posledicama oduzimanja prava na vožnju motornog vozila (član 9), Evropska konvencija o nadzoru uslovno osuđenih ili uslovno oslobođenih lica (član 30), Evropska konvencija o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima (član 17), i dr.

U nedostatku međunarodnog ugovora primeniće se domaći propisi o legalizaciji isprava u međunarodnom prometu. Zakon o legalizaciji isprava u međunarodnom prometu iz 1973. godine ("Službeni list SFRJ", broj 6/1973) propisuje tzv. punu legalizaciju.

Oslobođenje od legalizacije. Potpuno su oslobođene od potrebe da se legalizuju javne isprave izdate od nadležnih organa u Srbiji i Crnoj Gori, kad se upotrebljavaju u Alžiru, Austriji, Belgiji, Bosni i Hercegovini, Grčkoj (samo javne isprave koje su izdali sudovi dok se za administrativne isprave traži delimična legalizacija), u Iraku, Italiji, Kipru, Mađarskoj, Makedoniji, Mongoliji, Rumuniji, Rusiji, Belorusiji, Ukrajini i drugim državama nastalim iz bivšeg SSSR-a, Francuskoj, Hrvatskoj, Češkoj i Slovačkoj. Za

upotrebu u ovim državama dovoljno je da je domaća javna isprava snabdevena službenim pečatom organa i potpisom ovlašćenog lica. Isto važi za prevod isprave koji je dovoljno da overi ovlašćeni sudski tumač. Nikakva druga nadovera ili stavljanje "apostila" nisu potrebni. Ovo oslobođenje od legalizacije zasniva se na bilateralnim međunarodnim ugovorima i ono, dakako, važi i u obratnom smeru, u odnosu na isprave iz navedenih zemalja kad se upotrebljavaju u Srbiji i Crnoj Gori. Neki ugovori izričito predviđaju da se oslobođenje od legalizacije odnosi i na privatne isprave koje je overio sud ili drugi nadležni organ jedne strane ugovornice kad se upotrebljavaju na teritoriji druge strane (sa Austrijom, Bosnom i Hercegovinom, Bugarskom, Mađarskom, Poljskom i Rumunijom).

Delimična legalizacija ("apostille"). Sa državama - članicama Konvencije o ukidanju potrebe legalizacije stranih javnih isprava nije potrebno vršiti bilo kakvu legalizaciju klasičnog tipa već je dovoljno da se za potvrdu verodostojnosti potpisa i svojstva potpisnika strane javne isprave, kao i autentičnosti pečata ili žiga na istoj, izvrši formalna overa stavljanjem na samoj ispravi posebne potvrde (apostila) od strane organa države iz koje isprava potiče. Članice ove konvencije, sa kojima je dovoljno stavljanje klauzule "apostille", su brojne. Kad je sa jednom državom na snazi bilateralni ugovor a ujedno i navedena multilateralna konvencija, primeniće se bilateralni ugovor pre svega, a multilateralna konvencija samo onda ako je povoljnija od bilateralnog ugovora (što po pravilu nije slučaj).

U svakom slučaju, kad se postavi pitanje legalizacije treba izvršiti proveru uvidom u važeći ugovor i eventualno u postojanje određenih rezervi. Tako, Sjedinjene Američke Države priznaju strane javne isprave overene samo pečatom "Apostille" (sa državama članicama pomenute konvencije), ali su prilikom pristupanja haškoj Konvenciji o ukidanju potrebe legalizacije stranih javnih isprava 15. oktobra 1981. godine izričito stavile rezervu da se ovo ne odnosi na dokumente koji se podnose u postupku ekstradicije koji i dalje moraju da budu podvrgnuti tzv. punoj legalizaciji.

Puna legalizacija. Sa državama koje ne potpadaju pod gornje tač. 2. i 3. provodi se procedura pune legalizacije propisana Zakonom o legalizaciji isprava u međunarodnom prometu, uz plaćanje propisane sudske takse. U tom slučaju potpis i pečat izdavaoca domaće isprave overava predsednik opštinskog suda, koji je teritorijalno nadležan, a potpis predsednika suda i pečat suda - republičko Ministarstvo pravde. Potom, tu javnu ispravu nadoverava Ministarstvo za inostrane poslove preko svog Odseka za legalizaciju, a nakon toga stranka je podnosi na overu inostranom organu države u kojoj treba da bude upotrebljena (po pravilu diplomatsko-konzularnom predstavništvu te države u Srbiji i Crnoj Gori). U obrnutom slučaju, javne isprave izdate u inostranstvu mogu se upotrebiti u Srbiji i Crnoj Gori, samo ako ih je, nakon propisane overe u zemlji iz koje potiču, overilo Ministarstvo za inostrane poslove, odnosno diplomatsko ili konzularno predstavništvo Srbije i Crne Gore, u inostranstvu.

U praksi se dešava da i kod pune i delimične legalizacije stranka mora dva puta da dolazi u sud - prvi put da overi domaću ispravu, a drugi put da overi prevod te isprave zajedno sa prvobitno stavljenom klauzulom overe.

Dokazna snaga stranih javnih isprava. Strane javne isprave koje su propisno overene imaju, pod uslovom uzajamnosti, istu dokaznu snagu kao i domaće javne isprave, s tim što se međunarodnim ugovorom može odrediti i drugačije (član 231. Zakona o

parničnom postupku). Ako nema ugovorne, dovoljna je i faktička, u praksi uspostavljena, uzajamnost.

Dokazna snaga stranih javnih isprava uređena je u ugovorima o pravnoj pomoći sa Bosnom i Hercegovinom (član 22), sa Irakom (član 4), sa Hrvatskom (član 20), sa Kiprom (član 20), sa Češkom i Slovačkom (član 15. stav 2), sa Mađarskom (član 72), sa Mongolijom (član 16), sa Poljskom (član 61. stav 3), sa Rumunijom (član 48) i sa Rusijom (član 15. stav 2). Isprave izdate od organa u tim državama, ako se po njihovim propisima smatraju javnim ispravama, imaće dokaznu snagu javnih isprava i na teritoriji Srbije i obratno. Sličnu odredbu o dokaznoj snazi isprava i dokumenata koje je sastavio konzul sadrži većina konzularnih konvencija (sa Belgijom - član 30, sa Bugarskom - član 18, sa Francuskom - član 23, sa Italijom - član 25, sa Češkom - član 40, sa Sjedinjenim Američkim Državama - član X, itd.).

(Preuzeto, s dozvolom autora, iz knjige: Vladimira Todorovića, advokata u Beogradu: "Pravosudna međunarodna pomoć", izdavač "Projuris", Beograd, 2005, str. 139-142)